УДК 914/919: 378.4

Жижко Т.А.

Вплив глобалізаційних процесів сьогодення на університетську освіту

Аналізується як саме здійснюється зовнішній вплив на університети з боку різноманітних чинників та проводиться аналіз цих «сил змін» університетської освіти XXI ст.

***Ключові слова**: освіта, особистість, університет, неперервна освіта, гуманізм, наука, культура, модуль, бакалавр, магістр.*

Одним із найважливішим елементом університетської освіти є органічне переплетення навчального і науково–дослідного процесу. В цьому відношенні багато що сьогодні і в майбутньому повинно визначатися рухом назустріч один одному вищої школи і академічних науково–дослідних інститутів.

Серед головних чинників розвитку освіти сьогодні більшістю науковців розглядається феномен неперервної освіти, чи освіти впродовж життя. Головна сутність цього феномену полягає в тому, що освіта в сучасному світі розглядається не як кінцевий продукт одного з етапів життя людини, а як постійний і динамічний процес. Раніше освіта обмежувалася досить коротким та чітко визначеним відрізком трудового життя, по закінченню якого людина виходила із системи освіти і майже ніколи не поверталася.

Швидке старіння знань за умов сьогоднішнього стрімкого часу зумовлює необхідність їх постійного оновлення та періодичного звертання до навчання. Починаючись з народження, навчання продовжується фактично впродовж всього трудового життя людини. Освіта в результаті набуває неперервного характеру [11,с.29]. Виходячи з потреб суспільства, неперервна освіта сьогодні – це не просто навчання протягом усього життя і не тільки сукупність освітніх ступенів, а насамперед сфера освітніх послуг, що надають людині можливості в будь–які періоди життя оновлювати здобуті раніше знання й отримувати нові. У структурі неперервної освіти найважливіше місце займають самовиховання і самоосвіта, навчання вмінню навчатися.

Природно, що університети, як провідні носії освіти у суспільстві першочергово залучаються до системи неперервної освіти. Як і будь який трансформаційний процес, неперервна освіта змінює головні принципові постулати освітньої діяльності, потребує докорінних змін у всіх ланках та складових освіти. Таким чином необхідно розглядати і позитивні зміни, що привносить неперервна освіта в університети, і виклик університету з боку потреби освіти впродовж життя.

По–перше, концепція неперервної освіти передбачає координованість усіх окремих елементів освіти – дошкільної, середньої, вищої та післядипломної – таким чином, щоб кожен з них був продовженням попереднього ступеня і підготовкою до наступного. В такій системі вибір рівня освіти не пов'язаний

безпосередньо з віком учнів, переміщення в середині системи ґрунтуються не тільки на вимогах певного мінімуму знань, а визначаються ставленням людини до навчання, її загальним розвитком та інтелектом [30,с.36].

По–друге, в системі неперервної освіти розширюються можливості кращої організації навчання. Поряд з традиційними навчальними закладами з'являються і нові: школи бізнесу, навчальні центри підготовки та підвищення кваліфікації тощо. В багатьох розвинених країнах, таких як США, Франція, Швеція, посилюється тенденція до введення більш відкритого доступу у вищі навчальні заклади і залучення до освіти таким чином широких мас населення. В основі такої тенденції лежить філософія егалітаризму – всі індивіди, бідні чи заможні, повинні мати реальну, а не лише декларовану можливість вчитися у вищій школі [11,с.30].

Таким чином, актуалізація проблеми безперервної освіти є сьогодні історичною необхідністю, відображає певний етап у розвитку освіти. Освіта – основа збереження, передачі і множення інтелектуального потенціалу, єднання національної свідомості, етичного, психічного і фізичного здоров'я нації. Створювана освітня система вирішує найважливішу задачу – розвиток кожної людини як особи через забезпечення безперервного освітнього процесу, починаючи з дитячих дошкільних установ до професійної підготовки і перекваліфікації [9,с.31].

Здатність відстежувати що відбувається, динамічно міняти свої уподобання – вирішальна характеристика сучасного вузу. Більше того, якість життя навчального закладу в наші дні вже не так пов'язана з оновленням вмісту і форм його традиційної діяльності, як із здібністю до взаємодії з периферією, яка зрештою і є гарантією його благополуччя. Розвиток периферії, таким чином, стає найважливішим стратегічним завданням вузу, умовою узгодження його академічного потенціалу з вимогами життя.

Це позитивні погляди на освіту впродовж життя, але деякі дослідники ставляться до цієї тенденції дещо негативно та упереджено. Таку думку поділяє відомий італійський вчений–семіотік, письменник, професор Болонського університету Умберто Еко, який категорично заявив, що неперервна чи пожиттєва освіта суперечать самій природі та сутності Університету. Він метафорично описує Університет як символ парадоксальної вічної юності, місце зустрічі зрілості та молодості духу. На думку Еко, Університет виживає саме завдяки тому, що в його стіни щоразу вривається дух весни, витає енергетика молодості, які за своєю природою є носіями оновлення, свіжих ідей тощо [10,с.16].

Гармонізація архітектури європейської освіти підтверджує слова Умберто Еко: «Ми вже бачили: історія з її життєстійкістю і прозорливістю спустошує і знов заповнює форми, позбавляє їх значення і наповнює новими сенсами і перед лицем цієї неминучості не залишається нічого іншого, як довіритися інтуїції груп і культур, здатних крок за кроком відновлювати значущі форми і системи» [1,с.137].

Здатність підтримувати процес злиття горизонту сподівань молодих людей та викладачів – це здатність Університету розвиватися. Пожиттєва освіта, за твердженням Еко, стала серйозним викликом такого розуміння університету. Для ілюстрації своїх аргументів він вдало обігрує одне із визначень Університету як Alma Mater, поєднуючи його з терміном «неотенія», і висловлює побоювання, що концепція неперервної освіти загрожує перетворити Університет на сцену надто розширеного періоду перебування дітей під батьківською опікою і їхньої нездатності йти назустріч «реальному світові»

[10, с. 16]. Однак спостереження Умберто Еко спровокували дискусію, в якій переважали голоси на захист концепції пожиттєвої освіти. На думку прихильників цього погляду, реалізуючи цю концепцію, Університет культивує ідеали демократичного суспільства і тим самим робить значний вклад у суспільний розвиток. Тобто політика егалітаризму остаточно запанувала в сучасному університетському дискурсі і стала вихідною точкою для розвитку Університету XXI сторіччя. Її підґрунтям стало переконання, що квінтесенція університетського життя – це можливість і потреба в неперервному саморозвиткові, можливість задоволення інтелектуальної цікавості, радості та тріумфу маленьких і великих відкриттів незалежно від віку [10,с.18].

На межі тисячоліть людство вступило в інформаційну цивілізацію, найважливішим ресурсом якої є людський капітал. Стає очевиднішим, що успішне входження суспільства в інформаційну еру безпосередньо залежить від освітнього потенціалу країни. Тому освіта перетворилася на пріоритетний чинник суспільного поступу, а суспільство – на таке, що постійно навчається. Ця тенденція визначає стратегію лідерства країн у глобалізованому світі. Так, польський експерт освітніх систем М. Квєк наголошує, що загальний напрям реформ, який обрали уряди цілого світу за величезної підтримки супранаціональних організацій, – це запровадження пожиттєвої освіти для кожного, якнайширший доступ до знань за помірну оплату, інтенсивне навчання у закладах, що фінансово незалежні та постійно зорієнтовані на ринок [14,с.278]. Таким чином, неперервна освіта постає еволюційною необхідністю та не може стати серйозною загрозою для функціонування традиційних університетів. Питання постає в тому, як само вони будуть пристосовуватися до змін, що пропонує сучасність. Це стосується також введення нових спеціальностей та освітніх напрямків. Багато робіт останнім часом присвячено співвідношенню фундаментальних основ університетської освіти та курсів, що потребує час. Кожен університет вирішує ці питання самостійно. Наприклад, університет Вірджинії готує фахівців з усіх основних спеціальностей, які є в класичних університетах. Водночас він має, скажімо, факультет лідерства, фундацій та політики, де готуються професіонали зі знаннями й навичками для аналізу і втілення ефективних політичних ініціатив. (Принагідно зазначити: за такими напрямами в Україні підготовка фахівців не проводиться) [22].

Початок XXI сторіччя ознаменувався зростанням уваги суспільства до вищої університетської освіти, модернізація якої стала об'єктивною необхідністю. Університетська освіта у цивілізованому світі є не просто засобом задоволення фахових потреб особистості, вона значною мірою є духовною необхідністю суспільства. Проте, як констатують аналітики, вища освіта останнім часом стала менш якісною, переважна більшість випускників вищих навчальних закладів виявляються не конкурентоспроможними на Європейському ринку праці, випускникам східноєвропейських університетів тут пропонують просто фізичну роботу. Це спонукало провідні університети Європи об'єднати свої зусилля в рамках укладеної Болонської Конвенції і започаткувати великомасштабну реформу шляхом створення зони європейської освіти та науки.

Об'єднана Європа знань є на сьогодні широко визнаним незамінним фактором соціального та людського розвитку, а також невід'ємною складовою зміцнення й інтелектуального збагачення європейських громадян, оскільки саме така Європа спроможна надати їм необхідні знання для протистояння викликам нового тисячоліття [4,с.323].

Україна, як і інші країни світу, намагаються знайти відповідь на виклики глобалізації, нових економічних, соціальних, політичних та соціокультурних реалій, опрацювати новітню освітню філософію і політику, в центрі якої є людина. Наша система орієнтована на особистість, її навчання і виховання впродовж життя. Тож велике значення приділяється новітнім інформаційним педагогічним технологіям [22].

Освіта в добу глобалізації та високих технологій – це фактор соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоздатності та національної безпеки. Тому освіту не можна і надалі стереотипно відносити до сфери відомчої чи галузевої політики, а варто підходити до неї як до загальнонаціональної, стратегічно важливої проблеми. Глибинна особливість освітньої політики полягає в тому, що вона органічно поєднує в собі політичні, соціальні, економічні і власне освітні аспекти. Тільки при такому підході до освіти ми зможемо вивести її за відомчо–галузеві бар'єри і повернути їй природну сутність як сфери інтеграції і реалізації загальнонаціональних інтересів та пріоритетів нашої держави [4,с.321].

Таким чином, поряд із традиційними цінносями, принципами та основами університетської освіти з'являються нові, які змінюють обличчя університету. Головне завдання – не втратити фундаментальні риси при втіленні сучасних змін. Magna Charta Universitatum так визначає фундаментальні університетські принципи та цінності: «Свобода у дослідженні та викладанні – це фундаментальний принцип університетського життя. Уряди й університети, кожен у міру своїх можливостей, повинні забезпечити повагу до цієї фундаментальної вимоги. Водночас Університет має залишатися вірним європейській традиції гуманізму. Його постійна турбота – досягати універсального знання; здійснювати своє покликання, незважаючи на географічні та політичні обмеження, і утверджувати життєву потребу для різних культур у знанні. Кожний університет повинен, згідно з обумовленими обставинами, гарантувати своїм студентам свободу і бути певним, що вони мають умови для задоволення своїх культурних і навчальних цінностей» [37,с.203].

Університет, як складова культури суспільства та сила її збереження не може залишатися відстороненим від гуманістичних цінностей, зростання авторитету особистості, благоговіння перед життям. Основу моральної культури особистості складає система моральних цінностей, стрижнем яких є гуманність, оскільки саме в ній виявляється любов до усього живого, «благоговіння перед життям», за висловом А. Швейцера, прагнення до злагоди, толерантності, співпереживання, милосердя, альтруїзму. Мірилом моральних цінностей людини є совість як найважливіша моральна якість [13,с.64]. Тому ідеї гуманізації звертають університетську освіту у бік розвитку особистості, як основного виміру відповідності освіти потребам сучасності.

Найважливішим з сучасних векторів розвитку освіти видається вектор гуманізації і гуманітаризації освіти. Суспільство поступово повертається до святої святих – окремого індивіда, його внутрішнього світу як найвищої самоцінності і орієнтації на розвиток особистості. Поняття гуманізму включає у себе, насамперед, повагу до свободи особистості, яка створює демократичні засади нації. Головним принципом таким чином зорієнтованої освіти є діалогічність як найголовніша передумова формування особистісної установки на співіснування особистостей, культур і народів. Наші співвітчизники зосередили увагу на гуманітаризації технічної освіти, щоб здолати технократичні тенденції і повернути технічну освіту лицем до людини. Це, безперечно, теж

наслідок глобалізаційних процесів з природними катаклізмами, що поширилися на весь світ і змусили носіїв передових технологій замислитися над наслідками своїх творінь [2,с.27].

Необхідною потребою часу є гуманітаризація університетської освіти, яку ніякою мірою не можна вважати за просте збільшення гуманітарних дисциплін чи часу на їх викладання. Сама ідея університету несе в собі великий гуманітарний потенціал, що міститься у власному сенсі слова «знання».

У процесі викладання відбувається згортання інформації в систематичне, осмислене знання. Середні століття в Західній Європі розкрили цю велику роль інституту освіти практично породивши ідею університету. Тут через специфічну комунікацію з колегами, через соціалізацію в процесі залучення до знання виникла ідентифікація універсанта з трансцендентним, з граничними підставами буття. Університет, розкриваючи таким чином вищі сенси буття, – будучи філософічним в самій своїй глибинній суті, завжди був і залишається понині школою людської гідності і відповідальності в найвищому значенні цих слів [20,с.157].

Слід зазначити, що ідеали та настанови постсучасної освіти, які безпосередньо торкаються збереження цивілізації та виживання людства, безперечно, мають силу ініціативи. Переплетення сучасних і постсучасних освітніх практик ускладнюють моніторинг соціокультурних виховних і дидактичних нововведень, визначення їх життєвих циклів. Оновлення філософії освіти, що відбувається в рамках становлення нової філософської культури, є потужним каталізатором конструктивних змін у суспільстві і в системі освіти. Ініціаторами вивчення та теоретичного узагальнення нових потреб суспільства в освітній діяльності стали представники гуманістичної філософії. В рамках цього напрямку філософської думки фактично склалося основне змістовно–суттєве ядро сучасної філософської методології освіти, орієнтованої на самоактуалізацію індивіда та гуманістично–розвивальний, а не пізнавально–сцієнтистський вимір освітньої практики. В рамках гуманістичної філософії й зараз розвивається основний процес освітніх новацій, що слугує надійною соціально–когнітивною основою більш широких узагальнень філософсько–освітнього характеру [23,с.4].

Отже, питання про гуманітаризацію університетської освіти постає все гостріше. Освіта взагалі і, тим більше, університетська освіта, яка, як здається, має бути філософсько–гуманітарною по самому своєму визначенню, по суті втрачає цей головний свій вміст [20,с.161].

Питання гуманізації та гуманітаризації університетських знань пов'язано із поняттям якості та відповідності університетської освіти і здатності випускників не тільки займатися професійною діяльністю, але й продовжувати наукові дослідження, бути високою особистістю. Вузи і псевдоуніверситети готують так званих «часткових учених». Хоча дуже часто ці фахівці є випускниками університетів, вони по суті своїй не є універсантами. Найбільш же адекватна форма підготовки таких фахівців – це не університети, а технічні вузи. Вони, ці фахівці, не ставлять самостійно завдання, вони не є знавцями у вільно вибраних галузях науки. На цьому фоні і відбувається протилежний процес – дегуманітарізація університетської освіти, що виражається, перш за все, в тому, що практично корисні знання стають нудними, радикально нецікавими. Фахівців готують у вузьких наукових спеціальностях для подальшого використання по невідомому їм плану. Завдання, яке вони виконують, ним чуже, як чужі, по суті, і ті спеціальності, з якими вони, значною мірою

примусово, ідентифіковані. Результат, який буде досягнутий колективними зусиллями, також їм не належить. У результаті в наявності та ситуація, яку К. Ясперс називав «зневірою духу» [35].

Як зазначає російський філософ К. Пирогов, дегуманітарізація університетської освіти – це стихія, що захопила нас. «Як вийти з цієї ситуації? Чи треба з неї виходити? Чи можна і як повернути як освіті, так і самому науковому процесу гідність вільного самоздійснення, високого дозвілля, високого спілкування? Аристотель говорить, що немає вищого щастя, ніж блаженство пізнання. Бог же, за Аристотелем, постійно знаходиться в стані такого блаженства. Рідко нам удається пережити його. Наблизити нас до такого блаженства пізнання, присутнього як у власне гуманітарної області, так і в природничо–науковій і технічній областях, і є, по суті, надзадача гуманітаризації, гуманітарної освіти і освіти взагалі» [20,с.168].

Таким чином, впровадження в університетську освіту особистісного орієнтиру спричинює підвищення авторитету особистості та цінності людського життя, що вимагає переосмислення гуманізації та гуманітаризації університетського знання через встановлення нової соціокультурної особистісної парадигми. Значний вклад в обґрунтування необхідності та природи нових парадигмальних основ системи освіти внесли філософські дослідження культури. Серед найважливіших ідей, досить добре розроблених у вітчизняній науці, слід відзначити дві, що мають найбільше значення для розуміння нової сутності освіти. По–перше, це розкриття нового соціокультурного статусу освіти як провідної форми життєдіяльності суспільства, що не тільки виступає генератором його розвитку, а й є домінантним фактором у формуванні соціокультурного середовища, в якому живе людина. По–друге, це надання освіті в рамках сучасної культури онтологічного та екзистенціального виміру, що принципово змінює методологію освітньої практики в рамках нового філософського бачення соціальної сутності освіти [23,с.4].

Надзвичайно гострою проблемою на тлі швидкого розвитку високих технологій та глобалізаційних процесів стала особистісна складова університетської освіти. Однією із важливих складових місії Університету завжди вважали завдання зберігати культурну спадщину, водночас збагачувати її та постійно інтерпретувати. Тобто моральним обов'язком Університету як інституції було передання традицій від одного покоління до наступного, навчання тих методик та дисциплін, на які сьогодні не існує великого попиту і які ніби не перебувають у сфері перетину сучасних інтересів [10,с.10].

Для Університету втратити зв'язок з ними – це втратити частку свого минулого, своєї ідентичності. Західні університети, зокрема американські, зуміли у своїх стінах заснувати та підтримувати музеї і галереї, ніби тим самим наочно підтверджуючи символічну єдність із культурними традиціями та ілюструючи своє усвідомлення необхідності їх оберігати і передавати.

Європейська історія розвитку музеїв свідчить, що серед домузейних форм нагромадження випадкових раритетів, перші колекції наукового характеру з'являються саме в університетах. Такий шлях торувала і музейна справа в Україні, де музеї виникли водночас із заснуванням вищих навчальних закладів, що було відображено у їхніх статутах. Університетські музеї, використовуючи свої колекції та збірки пам'яток у навчальних та наукових цілях, закладають також основи музейної роботи: зберігання, обліку, експонування тощо. На сьогодні музеї, наприклад Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) є не лише елементом організації навчального процесу з

використанням предметних засобів і автентичних джерел, які поглиблюють теоретичний виклад лекцій. Вони давно виходять за рамки лише навчальних, створених з освітньою метою. Нині це осередки наукової діяльності викладачів, студентів і аспірантів, справжні лабораторії, що мають вузькоспеціальний характер і тісно пов'язані з галузевою науковою роботою, а їхні фонди є результатом наукової діяльності й використовуються у дослідних цілях. Тобто музейний предмет в університеті використовується не лише як засіб ілюстрування, а і як джерело знань, об'єкт дослідження, що виховує у майбутніх педагогів та науковців спостережливість і навички творчого пошуку [24].

Все це свідчить про неперевершене значення таких установ не тільки з боку навчального процесу, а й культурної спадщини, збереження фундаментальних основ ідеї та духу Університету. Необхідно прийняти заходи для збереження наукових університетських установ (інститутів, бібліотек, ботанічних садів, обсерваторій і тому подібне), яких теж не так вже багато [32,с.4].

Крім того, важливим випробуванням стають сьогодні ринкові виклики до університету: (чи є ринок справжнім чинником розвитку університетів). Питання, чи можна вважати ринок справжнім чинником розвитку університету сучасності треба ще розглядати з позиції не тільки глобальної абстрактної суспільної ідеї чи мети, а й з позиції особистості, яка свідомо та цілеспрямовано включається до освітнього середовища університету. З позиції суб'єкту освіти найвищу цінність мають знання – і як засіб досягнення інших цілей, і як чинник особистісного розвитку, і як аксіологічна складова особистості. Як відзначають дослідники освітнього середовища, в інформаційну епоху відбувається сутнісна трансформація ролі і статусу знання. «Сучасне знання, в тому числі й гуманітарне, характеризує передусім те, що змінюються критерії його оцінки. Логічні критерії «істинне/хибне» доповнюються, а то й поступаються технічним – «ефективне/неефективне» та економічним критеріям «прибутково/збитково» [7,с.123]. Таким чином, на рівні саме аксіологічної складової відбуваються зміни: знання як таке не перестає бути цінністю, але його сутність трансформується із самодостатньої істини у бік прагматичного інструменту. Це неможливо визначати ані як погану, ані як добру подію, бо це віддзеркалення об'єктивної реальності. Але такий підхід може бути на користь університетській ідеї освіти, бо в сучасних теоріях знання і освітніх технологіях піддається критиці принцип предметної фрагментації знання та його однобічної чи надто вузької спеціалізації предметними галузями, що може привести до втрати цілісного бачення об'єктів, які відображуються в ньому. Окреслюється проблема «межі» можливої спеціалізації і комплексування знання як по «горизонталі» (з іншими спеціалізованими його сегментами), так і по «вертикалі» (надбудовування необхідних рівнів концептуалізації знання). Це саме втілюється через ідею університетської освіти, як фундаментального знання.

Нині розвиток вищої освіти підпорядковується законам ринкової економіки, що вимагає постійного поповнення змісту освіти новітніми матеріалами, запровадження сучасних технологій навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу, розвитку вищої освіти у контексті тенденцій світових освітніх систем. Завдання полягає в тому, щоб зміст і вимоги законодавчих та нормативно–правових актів були засвоєні кожним працівником вищої школи та взяті за нормативну основу при здійсненні управління й організації діяльності вищих закладів освіти, їх структурних підрозділів [4].

Таким чином, саме глобальні тенденції змушують переоцінювати пріоритети в усіх сферах пізнання і діяльності. Вони роблять виклик і сфері освіти, оскільки саме освіта та її технології практичного вирішення проблем мають відповісти на питання, якою повинна бути міра відповідальності освіти на шляху пошуку вирішення глобальних проблем, що насуваються, і якими повинні бути її пріоритети та цінності у майбутньому.

Список використаних джерел

1.Андреев Д. А. Умберто Эко: взгляд в XXI век / Д. А. Андреев // Общественные науки и современность. – 1997. – № 5. – С. 135–148.

2.Бадан А. А. Трансформація концепції освіти в Україні на зламі епох / А. А. Бадан // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури, 2004. – № 42.

3.Верба С. Державна політика у сфері розвитку вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] / С. Верба // Сучасна українська політика. Політики та політологи про неї. – Вип. 14. – С. 321–325. – Режим доступу : www.politik.org.ua/vid/bookscontent

4.Губерський Л. В. Гуманітарний простір освіти: сучасні виміри та пріоритети / Л. В. Губерський // Філософськи проблеми гуманітарних наук : альманах. – К. : Нац. ун–т. імені Т. Шевченка. – 2008–2009. – № 14–15. – С. 122–128.

5.Захаров Ю. А. Непрерывность и преемственность образования в структуре университетского комплекса / Ю. А. Захаров, Т. М. Чурекова // Университетское управление: практика и анализ. – 2003. – № 2 (25). – С. 31–34.

6.Ідея Університету : антологія / за заг. ред. М. Зубрицької. – Львів : Літопис, 2002. – 304 с.

7.Каленюк І. С. Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку / І. С. Каленюк. – К. : ТОВ «Кадри», 2001. – 326 с.

8.Кащук А. В. Моральна культура студентів : матеріали науково–практичної конференції «Шляхи вдосконалення навчально–виховного процесу в Інституті східних мов» / за редакцією проф. Є. С. Спіцина. – К., 2008. – 66 с.

9.Квєк М. Національна держава, глобалізація та Університет як модерний заклад / М. Квєк // Ідея Університету : антологія. – Львів : Літопис, 2002. – С. 269–291.

10.Пирогов К. С. Университет и философия (некоторые проблемы гуманитаризации университетского образования) / К. С. Пигров // Очерки по философии и культуре : к 60–ти летию Ю. Н. Солонина. – Сер. Мыслители. – Вып. 5. – СПб. : Санкт–Петербургское философское общество, 2001. – С. 157–169.

11.Розумний А. Америка університетська: погляд зсередини : інтерв'ю директора Інституту вищої освіти АПН України В. П. Андрущенко [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2002. – № 23 (398). – 22–27 черв. – Режим доступу : http://www.dt.ua/

12.Романенко М. І. Соціальні та парадигмально–когнітивні детермінанти розвитку сучасної освіти : автореф. дис. ... д–ра філос. наук : 09.00.10 / М. І. Романенко. Дніпропетровський нац. ун–т. – Д., 2003. – 45 с. укр.

13.Самойленко Л. Музейний портрет Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електроний ресурс] / Л. Самойленко // Український музей. 2006. № 3 (10). – Режим доступу : http://www.prostir.museum/center/ua/

14.Стасюк Г. Сутність освіти: експлікація концептуальних ідей / Г. Стасюк // Трансформація парадигм мислення та концепцій знання під впливом сучасних викликів у загальній, соціальній, практичній і прикладній філософії : тези міждисциплінарної конф. 29–30 листоп. 2007 р. / відп. за вип. А. Карась. – Львів, 2007. – С. 35–37.

15.Третьяков В. Е. Университетское образование: взгляд в будущее / В. Е. Третьяков // Университетское управление. – 1998. – № 3 (6).

16.Ясперс К. Духовная ситуация времени / К. Ясперс ; пер. М. И. Левиной // Смысл и назначение истории. – Изд. второе. – М., 1994. – С. 287–418.

17.Magna Charta Universitarum // Управління університетом: проблеми та шляхи їх вирішення / Матер. між нар. семінару 23–24 листоп. 2001, Львів. – Львів–Дрогобич: Коло, 2002.

Жижко Т.А. Влияние глобализационных процессов современности на университетское образование

Анализируется как именно осуществляется внешнее влияние на университеты со стороны различных факторов и проводится анализ этих «сил перемен» университетского образования XXI века.

***Ключевые слова**: образование, личность, университет, непрерывное образование, гуманизм, наука, культура, модуль, бакалавр, магистр.*

Zhyzhko, T.A. Influence of globalization processes of modern life on university education

The way that external influence from different factors is made on universities and «powers of changes» of university education of the XXI century are analyzed.

Key words: education, personality, university, continuous education, humanism, science, culture, module, bachelor, master.

УДК 141.2

Павлов Д.М.

Освіта як ідея та система: соціокультурний контекст

Розглядається феномен освіти у двох площинах. По–перше, буттєвий рівень освіти в культурно–онтологічній рефлексії: цілеспрямованість освіти на розкриття образу людини. По–друге, історичні, телеологічні, процесуальні аспекти освіти у її інституціональній втіленості.

***Ключові слова**: освіта, поклик, теоретична освіта, практична освіта, система, процесуальність.*

(стаття друкується мовою оригіналу)

Павлов Д.Н.

Образование как идея и система: социокультурный контекст

Рассматривается феномен образования в двух плоскостях. Во–первых, бытийный уровень образования в культурно–онтологической рефлексии: целенаправленность образования на раскрытие образа человека. Во–вторых, исторические, телеологические, процессуальные аспекты образования в его институциональном воплощении.

***Ключевые слова**: образование, призвание, теоретическое образование, практическое образование, система, процессуальность.*

С древних времен мыслители верили в то, что именно образование представляет собой ключевой фактор развития общества. От образования зависит, с одной стороны, качество будущего поколения, его способность продуцировать и воплощать новые идеи, раскрывать новые горизонты мира, с другой, жизнеспособность, эффективность самого общества в целом. В этом смысле Платон точно указал грань эффективности образования и, как следствие, жизнеспособности государства: или Высшее Благо, или его противоположность. Третьего, как говорится, не дано. Система образования в каждом конкретном обществе